

Molt més que 'lambada'

Després de la moda de la *lambada*, el ball prefabricat de l'últim estiu, la música brasilera continua sorprenent-nos amb la riquesa que l'havia caracteritzat sempre.

El fenomen internacional de la *lambada* sembla haver posat de moda, ni que sigui indirectament, la música brasilera. Poc importa que aquest ball (per cert, *lambada* vol dir *bufetada* en portuguès —imaginem que en sentit metafòric—) sigui tan poc característic de l'autèntica tradició musical del Brasil com ho era, respecte a la de Grècia, el *sirtaki* inventat per Mikis Theodorakis per il·lustrar *Zorba el grec* i seduir el públic àvid d'exotismes. *Lambada* i *sirtaki* són, de fet, recreacions de mercat sobre danses regionals de zones concretes que, en realitat, no són exactament així. Però no ens ha de fer res. I menys en aquest cas. La música brasilera —probablement una de les més riques i estimulants del planeta— es mereixia l'atenció del gran públic i l'interès de les editores discogràfiques (aquí, tothom que ha volgut estar ben servit de música del Brasil ha hagut de fer més d'un peregrinatge a París o aprofitar un cap de setmana a Andorra), encara que l'hagi aconseguida gràcies a un ball prefabricat sense cap interès musical i, després d'haver provocat més d'una luxació de malucs i algun embaràs ocasional, condemnat a l'oblit.

L'autèntica *lambada*, ballada sobretot a les zones frontereres, però popularitzada a la capital de la música brasilera, Salvador de Bahia, és una recepta afortunada feta amb els ingredients més variats; la base és un dels molts ritmes de tradició afro-brasilera del país, aquí especialment amb gotetes caribenyes —*soca*, *zouk*, *merengue*, *reggae*— i amb guarni-

ció de folklore dels estats americans veïns. Per a aquells interessats a conèixer la música brasilera més representativa, però, la *lambada* no pasará de ser un divertiment embafador i repetitiu. Si, de tota manera, la gimnàstica d'aquest ball els ha picat la curiositat, caldrà que sàpiguen unes quantes coses sobre la MPB (Música Popular do Brasil).

Per al món, abans del film *Orfeo Negro* (1959) no existia la música brasilera. La pel·lícula —una discutida Palma d'Or al festival de Canes que ha aguantat el pas dels anys— va tenir l'encert de fer conèixer la realitat del *samba*, les cadències vacil·lants dels ritmes negres, les melodies dolces —que no ensucrades— que emergien de les *favelas* (les cases dels barris pobres de Rio de Janeiro) amb la convicció dels que canten per no pensar en la misèria que els envolta. Era, al Brasil, el moment dels grans canvis musicals. Una generació d'il·lustrats, decidits a convertir en art modern la vella —i bella— tradició musical del seu país, presentaven a Bahia la *bossa-nova* ("nova manera de fer"), un mestissatge de *samba* i *jazz* que va interessar als oïdors més sensibles. Antonio Carlos Jobim, Vinicius de Moraes —primer amb Baden Powell, després amb Toquinho— i Joao Gilberto va ser la *santíssima Trinitat* de la renovació de la MPB; encara avui impressiona el nivell musical i poètic d'aquests gegants.

Encara que fins i tot Frank Sinatra va versionar *Garota de Ipanema*, i que cançons de

bossa-nova com ara *Desafinado*, *A felicidade* o *Agua de beber* van ser un èxit mundial, la MPB —com qualsevol música, per molt bona que sigui, que no segueixi els interessos de les grans editores anglo-americanes o els gustos del gran públic— va perdre bufeta internacional. Al Brasil, però, no va fer sinó enriquir-se i diversificar-se, i de seguida hi va haver una altra *revolució* de ritmes, ara protagonitzada pels *joves irats* del moviment del *Tropicalismo*, que pretenia tornar a les arrels i apartar-se de la sofisticació jazzística i intel·lectual de la *bossa nova*. Jorge Ben —el seu *Pais tropical* va ser l'himne oficiós del moviment—, Caetano Veloso, Gilberto Gil i Joao Bosco van reconduir la MPB amb els seus temes més voluntàriament populars, alhora que d'una manera semblant a la nostra *Nova cançó* polititzaven les cançons, atacaven la dictadura militar brasilera a ritme de *samba* i es guanyaven uns anys d'exili a Europa que van saber aprofitar per a eixamplar horitzons i guanyar-se adeptes.

Tot i que les darreres generacions de cantants i compositors brasilers no han aconseguit desbancar la força encara present dels *tropicalistes* —i encara menys esborrar el record de Jobim, molt poc actiu, o Vinicius de Moraes, l'ànima de la MPB, mort el 1980 per a desgràcia de tothom que hagi sentit la seva veu rogallosa o llegit els seus poemes xops de *cachaca* —, la música brasilera ha tornat a interessar el món durant els anys 80. Només ha calgut —podríem dir que el fenomen *lambada* n'és

EL

MUSEU DELS 90 SANT PIUS

TEMPS

Any VII / Número 1 / setembre 1990 / setmanari d'informació general / 300 Ptes.

COORDINA: CARLES GAMEZ